

УДК 338.48. – 44 (1-22)(477:292.451)

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОПИТУВАННЯ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД)

Н. Кудла, к. е. н.

Львівський інститут економіки і туризму

Кудла Н. Розвиток сільського туризму Карпатського регіону (за матеріалами опитування депутатів місцевих рад)

Висвітлено результати досліджень розвитку сільського туризму у Карпатському регіоні, визначено основні чинники, що впливають на розвиток сільського туризму, обґрунтовано шляхи активізації діяльності сільського населення з надання туристичних послуг.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, сільський туризм, домогосподарства, розвиток сільських територій.

Kudla N. Development of rural tourism in the Carpathian region (based on the survey conducted among the deputies of local councils)

The paper summarizes the results of a number of studies in the development of rural tourism industry in the Carpathian region and outlines primary factors that impact the development of this sector. In addition, the paper substantiates a rationale for opportunities to boost the efforts of rural population in providing tourism services.

Key words: local self-governance bodies, rural tourism, households, development of rural territories.

Кудла Н. Развитие сельского туризма Карпатского региона (по материалам опроса депутатов местных советов)

Представлены результаты исследований развития сельского туризма в Карпатском регионе, определены основные факторы, влияющие на развитие сельского туризма, обоснованы пути активизации деятельности сельского населения по предоставлению туристических услуг.

Ключевые слова: органы местного самоуправления, сельский туризм, домохозяйства, развитие сельских территорий.

Постановка проблеми. Роль і значення сільських рад значно змінилися в умовах ринкової економіки України. Саме місцеве самоврядування, а не виключно держава, вирішує питання формування сільських територій й створення моделей майбутнього розвитку. Нині органи місцевого самоврядування стали самостійними інститутами, до компетенції яких належить задоволення у широкому розумінні сукупних потреб локальних спільнот.

Сільські ради володіють дієвими інструментами впливу на локальну економіку. Вони можуть підтримати ініціативу підприємливих селян, змінити виробничу структуру сільської території. Формування сприятливого середовища для підприємництва має бути в центрі уваги місцевої влади, оскільки зростання кількості

зайнятих у сільській місцевості, підвищення внаслідок цього доходів населення – один із напрямів її діяльності [1, с. 212].

Місцеве самоврядування уповноважене створювати стратегічні плани суспільного розвитку сільських населених пунктів, має можливість популяризувати їх об'єкти й досягнення, а також складати проекти задля залучення додаткових фінансових засобів у розбудову локальної інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою розвитку сільського туризму у гірських і передгірних районах займаються чимало фахівців з різних областей Карпатського регіону. Вагомого значення набули наукові праці з надання туристичних послуг у сільській місцевості В.В. Гловацької, П.А. Горішевського, Л.В. Забуранної, Ю.В. Зінька,

В.В. Липчука, Т.Ю. Лужанської, Г.В. Черевка, Г.І. Шимечко та інших учених. Однак маркетинговим дослідженням думки респондентів, які спроможні сприяти розвитку сільського туризму, приділяється недостатньо уваги, що й зумовлює необхідність цього дослідження.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження було пізнання думки й поглядів депутатів пілотних сільських рад гірської місцевості щодо надання туристичних послуг як чинника розвитку сільських територій, розуміння того, як вони орієнтуються у цій проблематиці, як сприяють підтримці місцевих ініціатив у сфері сільського туризму на території сільської ради.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводили у шістьох адміністративних районах Карпатського регіону з виокремленням десяти сільських рад, а саме у Роз-луцькій, Верхньогуснянській, Волосянківській Львівської області, Пилипецькій та Синевирській Закарпатської області, Татарівській, Космацькій та Шешорівській Івано-Франківської області, Підзахаричівській та Виженській Чернівецької області, у яких ефективно функціонують селянські домогосподарства, що надають послуги туристам.

Для реалізації поставленого завдання було використано анкетний метод опитування респондентів. З розданих 168 анкет отримано 132 заповнені бланки, однак на деякі питання народні обранці не дали відповіді.

Суспільно-демографічна характеристика респондентів засвідчила, що серед народних депутатів стаж роботи в органах місцевого самоврядування до 4 років мали 35%, 5-8 років – 23%, 9-12 років – 15%, 13 і більше років – 15%. Не вказали стажу своєї роботи на посаді народного обранця 12% опитаних. Розподіл щодо освітнього рівня: 5% мали середню спеціальну, 23% – незакінчену вищу і 37% – вищу освіту. Стосовно віку депутати характеризувалися так: 18-30 років – 5%, 31-40 років – 2%, 41-50 років – 39%, 51-60 років – 32%, 61 і старші – 11%. Не надали відповіді 10% респондентів.

Результати опрацьованих анкет щодо думки народних депутатів місцевого самоврядування відносно умов розвитку сільського туризму на території сільських рад ми порівнювали з фактичним станом. Це

дасть змогу з'ясувати, наскільки знання депутатів з цієї проблематики є достатніми, а також підтвердити або заперечити гіпотезу, що органи територіального самоврядування зацікавлені в активізації місцевих спільнот щодо надання туристичних послуг у сільській місцевості.

Оцінка умов розвитку сільського туризму на території сільської ради. Сільський туризм гармонійно вписується у концепцію багатофункціонального розвитку села, досить часто є важливим чинником, що впливає на економічну, суспільну і культурну ситуацію у регіоні. Прийняття рішення стосовно сприяння місцевого самоврядування вимагає здійснення оцінки туристичних об'єктів, інфраструктури села, рівня туристичної абсорбції території. Отже, важливим є визначення можливостей розвитку сільського туризму на певній території. З цією метою депутатам було задано запитання: які, на вашу думку, умови склалися на території сільської ради для розвитку туризму? Отримані відповіді схематично зображено на рис. 1.

Майже 80% респондентів визнали територіальні умови сприятливими для розвитку сільського туризму. Однак народні обранці погодилися з необхідністю пошуку інших форм активізації суспільно-економічного життя селян, не пов'язаних із сільськогосподарською та туристичною діяльністю.

Територіальні чинники впливу на розвиток сільського туризму. Підготовка привабливої для туристів пропозиції пов'язана з необхідністю оптимального використання всього туристичного потенціалу регіону, тобто всіх тих елементів географічного і суспільного середовища, які можуть бути використані для надання туристичних послуг і для організації туристичного руху. Це стосується як підготовлених продуктів особистими селянськими господарствами, так і спільного формування продукту певної території (села, сільської ради чи району).

Під туристичним регіоном, за визначенням В.К. Кіптенко, розуміють частину країни, яка відрізняється від інших її територій сукупністю природних та/або історичних, відносно стійких економіко-географічних та інших особливостей, які часто поєднуються з особливостями

національного складу населення [2, с. 129]. Досліджувані території мож-на вважати туристичними, оскільки вони характеризуються значною кількістю природних та історичних об'єктів, етнічним складом місцевого населення, достатньо розвинутою спортивно-рекреаційною інфраструктурою, зростаючою тенденцією виробників туристичних послуг.

Найважливішим елементом туристичного потенціалу, який перебуває у безпосередній сфері зацікавленості туристів, є туристичні цінності, тобто предмети чи об'єкти, на які організатор туризму не має жодних прав власності, але у специфічний спосіб "продає" їх туристам [3, с. 151]. Правдивість цього твердження відображено у відповідях респондентів (рис. 2).

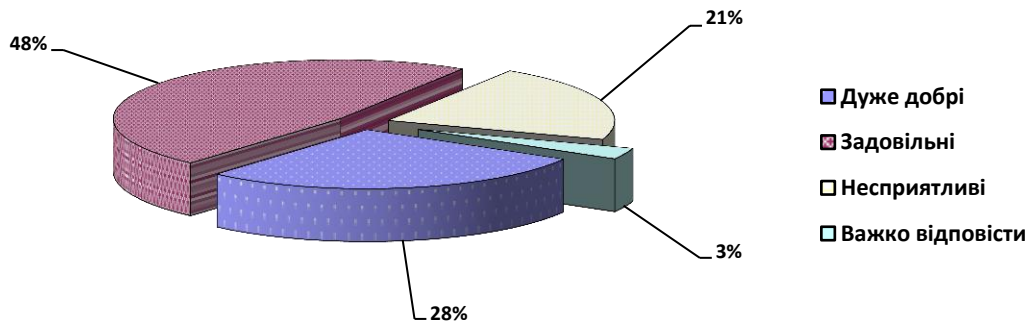

Рис. 1. Умови розвитку сільського туризму на території сільської ради за опитуванням депутатів.

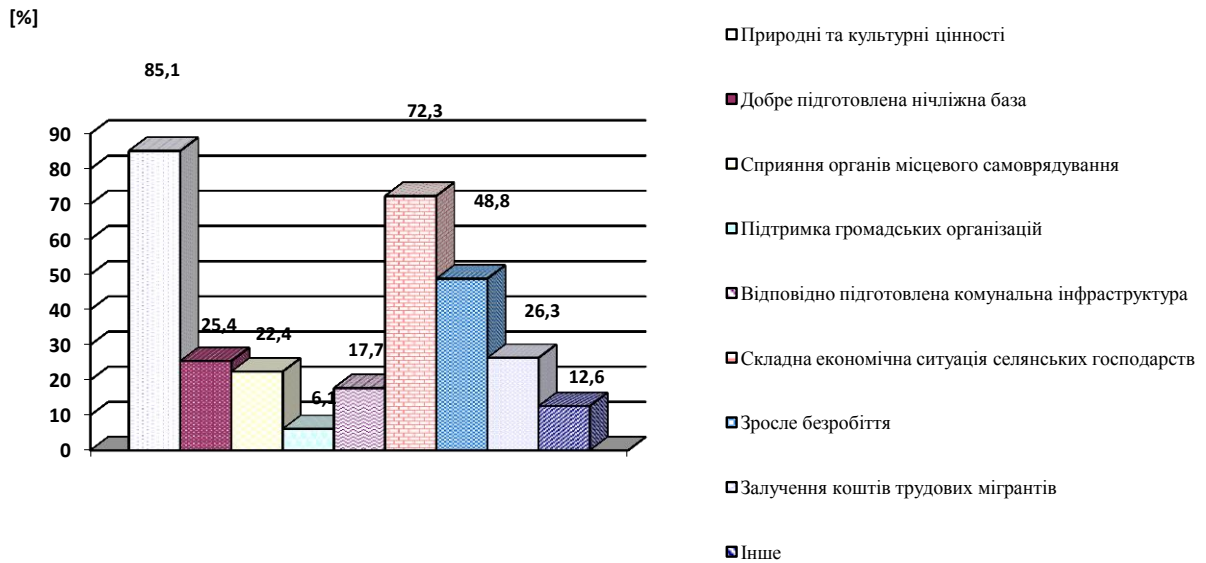

Рис. 2. Детермінанти розвитку сільського туризму на досліджуваній території.

Відповідаючи на запитання щодо чинників, які можуть впливати на розвиток сільського туризму на досліджуваній території, аж 85,1% респондентів відзначили наявність природних та культурних цінностей. Складна економічна ситуація селянських господарств спонукає їх до пошуку інших форм діяльності й визначається респондентами як основний мотиваційний чинник перепрофілювання на

надання туристичних послуг, на що вказали 61,6% опитаних. На думку народних обранців, на розвиток сільського туризму впливає також високий рівень безробіття у гірській місцевості. Майже 22% опитаних задекларували пріоритетність та сприяння цьому виду діяльності з боку органів місцевого самоврядування. До інших чинників, що визначають розвиток сільського туризму у досліджуваних

сільських радах, належать: наявність нічліжної бази, відповідно підготовлена комунальна інфраструктура, залучення заощаджень трудової еміграції.

Несподіваною виявилася думка депутатів стосовно діяльності громадських організацій. Близько 6% опитуваних вказали, що такий чинник може мати вплив на розвиток сільського туризму. Найбільшу частку позитивних відповідей надали респонденти з Космацької та Підзахарецької сільських рад.

Такий результат дещо вражає, позаяк територія досліджуваних сільських рад охоплена діяльністю обласних відділень Спілки сприяння розвитку сільського туризму та інших громадських організацій.

Аналізуючи отримані відповіді на запитання щодо кількості господарств, які надають туристичні послуги на території сільських рад, можна стверджувати, що народні обранці добре ознайомлені з фактичним станом (рис. 3).

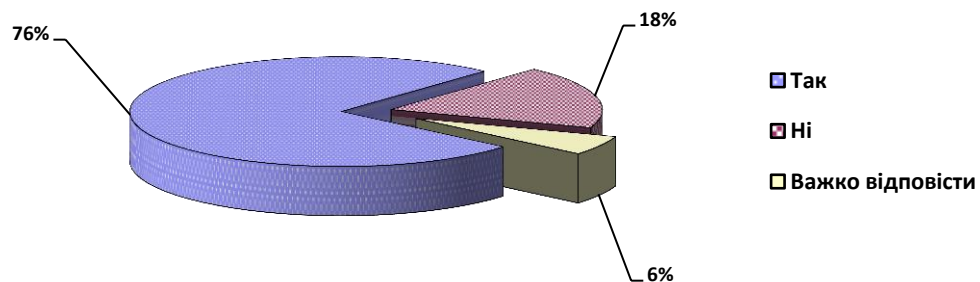

Рис. 3. Інформованість депутатів стосовно кількості селянських господарств, які надають туристичні послуги.

Відтак 75,8% респондентів визнали, що можуть назвати кількість таких господарств, 18,5% відповіли, що це зробити складно, 5,7% не знали відповіді. Серед осіб, які надали ствердну відповідь, 64,2% вказали на фактичну або приблизну кількість, а 35,8% суттєво помилилися.

Спостереження щодо активізації підприємницької діяльності селянських родин у сфері надання туристичних послуг засвідчують, що вона зазвичай є наслідком пошуку альтернативного доходу для селянської сім'ї [4, с. 35]. Це підтвердили відповіді респондентів (рис. 4).

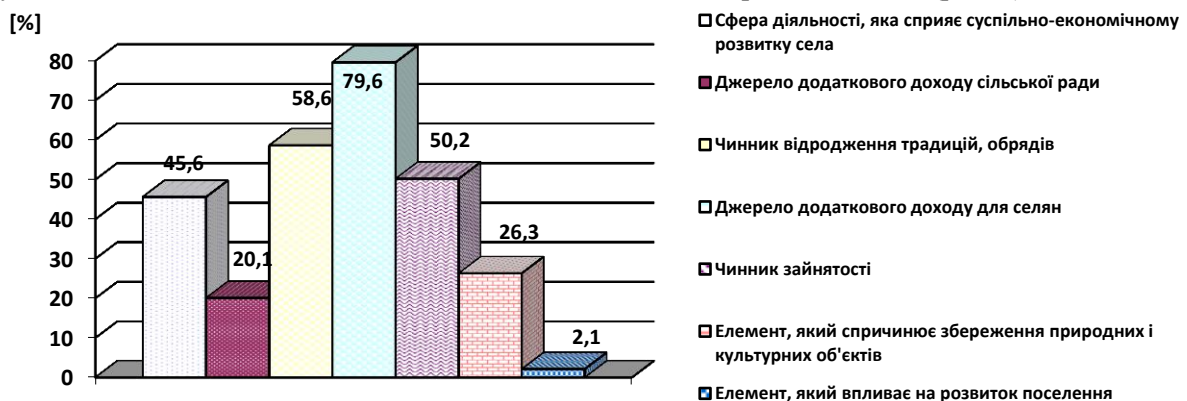

Рис. 4. Відповіді депутатів щодо ролі сільського туризму в розвитку сільської ради.

Діяльність органів місцевого самоврядування щодо розвитку сільського туризму. Варто звернути увагу на те, що п'ята частина депутатів вбачає вплив сільського туризму на доходи сільської ради (див. рис. 4). З огляду на це сільська рада має бути зацікавлена у діяльності селян з

надання туристичних послуг, адже чисельність суб'єктів має велике значення у формуванні комплексної пропозиції території. Активність органів місцевого самоврядування може спричинитися до розбудови інфраструктурної сфери, організаційно-навчальної та

популяризаційної діяльності. Анкетовані депутати визнали, що зацікавлення місцевого самоврядування має виявлятися передусім через (рис. 5): збільшення видатків на туристичну інфраструктуру (58,9%), на популяризацію пропозиції (49,2%), організацію курсів у сфері малого підприємництва (25,7%), надання допомоги в отриманні пільгових кредитів (28,5%). Розбудову й модернізацію комунальної

інфраструктури як важливий предмет зацікавленості місцевої влади визнали 43,1%, а допомогу у підготовці бізнес-плану – 42,2% опитаних. П'ята частина респондентів зазначила, що на започаткування агротуристичної діяльності може вплинути фіскальна політика, яка знаходиться в компетенції органів місцевого самоврядування.

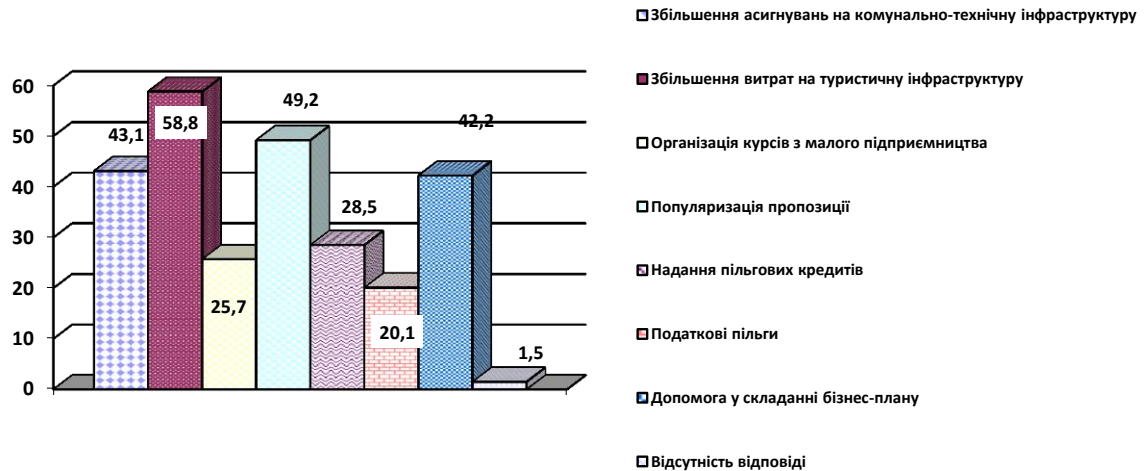

Рис. 5. Бачення проблематики розвитку сільського туризму депутатами сільських рад.

Для розвитку сільського туризму також має значення відповідне забезпечення послугами інфраструктурного характеру [5, с. 161], якими користуються як місцеві жителі, так і туристи. Відповіді депутатів засвідчили (рис. 6), що у цій сфері головні зусилля мають бути спрямовані на модернізацію і будівництво доріг, тобто на елемент комунікаційної доступності до місця цільового призначення (77,0%). Охорона довкілля (45,5%), піклування про збереження природних та культурних об'єктів (43,8%) є, на думку опитаних, також важливим аспектом, який може забезпечити зацікавлення населеним пунктом як територією туристичної рецепції. З-поміж елементів інфраструктури сільської ради 12,5% респондентів відзначили маркування туристичних маршрутів та велосипедних трас, 4,5% – телефонізацію. Однак найважливішими і проблемними у

Карпатському регіоні є такі інфраструктурні чинники: водопостачання, водовідведення, освітлення вулиць, газифікація та поводження з відходами.

Висновки. Проведені дослідження дають підстави для висновку, що депутати місцевих рад зацікавлені у розвитку сільського туризму. Вони вбачають у ньому специфічний вид діяльності, що скерована на отримання додаткових доходів сільськими жителями, зменшення безробіття та покращання естетики села.

З-поміж основних цінностей, які приваблюють туристів на певній території, були зазначені природні й культурні об'єкти та добре підготовлена база розміщення. Меншої ваги надавалось індивідуальним умінням власників агротуристичних господарств, применшено значення інфраструктурного забезпечення території.

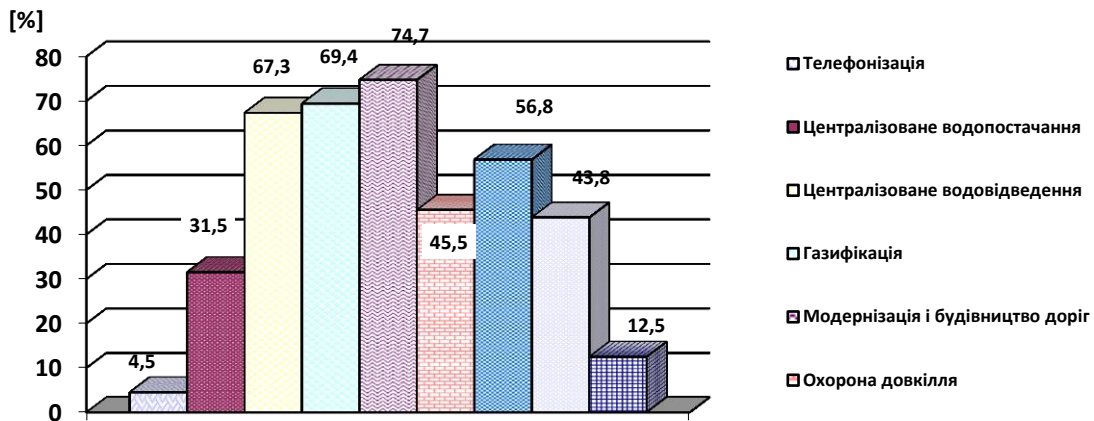

Рис. 6. Елементи комунально-технічної інфраструктури, які впливають на агротуристичну діяльність.

Основною перепоною у розвитку сільського туризму, на думку депутатів, є обмеження фінансових ресурсів сільських жителів. У цьому контексті незрозумілою є відсутність зацікавлення у способах здобуття сільськими радами додаткових засобів з різноманітних програм, проектів.

Отримані у такий спосіб фінансові ресурси безпосередньо або опосередковано можуть вплинути на розвиток сільського туризму, діяльності, яку переважна більшість вважає чинником суспільно-економічної активізації території.

В умовах ринкової економіки необхідною складовою у конкурентній боротьбі стає розроблення комплексних концепцій

туристичного розвитку сільських рад. Необхідне також створення регіонального продукту, у формуванні, введенні на ринок і реалізації якого мають бути зацікавлені не лише власники агротуристичних господарств, а й місцева влада. За такого розуміння спільної діяльності та партнерства можливе зменшення витрат на популяризацію туристичних продуктів, урізноманітнення перебування туристам, а також забезпечення їхньої безпеки й користування елементами інфраструктури, необхідними для відпочинку. На жаль, депутати не до кінця розуміють важливість цієї проблеми.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Червен І. І. Розвиток економіки сільських територій / І. І. Червен // Трансформація сільського господарства та села : ювілейн. зб. наук. стат. / за заг. ред. Ю. Е. Губені. – Львів : Укр. технології, 2010. – 212 с.
2. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму : підручник / В. К. Кіптенко. – К. : Знання, 2010. – 502 с.
3. Кудла Н. Є. Маркетинг туристичних послуг : навч. посіб. / Н. Є. Кудла. – К. : Знання, 2011. – 351 с.
4. Гловацька В. В. Формування попиту і пропозиції на туристичний продукт сільського (зеленого) туризму / В. В. Гловацька // Інноваційна економіка. – 2010. – № 16. – С. 34-47.
5. Кудла Н. Є. Вплив елементів інфраструктури на вибір місця сільського відпочинку / Н. Є. Кудла // Аграрна економіка. – 2012. – Т. 5, № 1-2. – С. 160-164.

